

MARIJA PETKOVŠEK (1897–1982), UČITELJICA IN ŠOLSKA UPRAVITELJICA

Marija Petkovšek (1897–1982).

Rojena je bila 6. decembra 1897 na Vrhniki. Njen oče Gašper je bil zidar, mati pa Ivana, rojena Bartelj. Ta je že leta 1901 umrla in zapustila poleg Marije še tri otroke. Stanovali so na Mrakovi cesti, številka 6.¹ Marija je na Vrhniki hodila v 6-razredno osnovno šolo, nato pa tri leta obiskovala dekliško nadaljevalno šolo pri šolskih sestrah de Notre Dame v Trnovem pri Ilirski Bistrici. Nato je odšla na učiteljske pri uršulinkah v Ljubljani, kjer je opravila zaključni izpit na državnem učiteljskem 6. julija 1917. Od 16. septembra 1917 do 15. julija 1920 je poučevala na zasebni de-

kliški šoli šolskih sester v Trnovem pri Ilirski Bistrici, medtem je 14. novembra 1919 opravila strokovni izpit. Usposobljena je bila za poučevanje nemščine, slovenščine, petja in telovadbe na osnovnih šolah.

Na Vrhniko je prišla 5. septembra 1920.²

Skupaj s kolegico Marijo Pleško je poučevala praktični pouk gospodinjstva v gospodinjstvi učilnici v ubožnici na Novi cesti. Poučevali sta učenke 4. razreda višje narodne šole vsak četrtek od 10. do 17. ure. Decembra 1935 je občina odpovedala nadaljnjo uporabo teh prostorov v ubožnici.

Na šoli je bila nekaj let poverjenica Mladih junakov in prirejala predavanja o treznosti. Leta 1937 je za revne učence dobavljala zvezke, risarske potrebščine in pribor za ročna dela.³

V šolskem letu 1939/40 so na šoli ustanovili pripravljalni evakuacijski odbor, v katerem je bila tudi Petkovškova. Pripravili so tečaj, na katerem se je 150 deklet usposobilo za samaritanke. Bila je tudi poverjenica mladinskega lista Vrtec.

V šolskem letu 1940/41 je učila 3. razred ljudske šole s 46 učenci. Okrajno glavarstvo jo je 21. marca 1942 imenovalo za začasno upravi-

teljico šole. Posle je prevzela 11. aprila 1942. V šolskem letu 1942/43 je tudi poučevala v 1. razredu višje ljudske šole 36 učencev.

Njeno delo so ocenili tako: *»Stremi za izpolnitvijo ob vsaki priliki in se mnogo bavi s študijem pedagoško-didaktičnih načel. Je vestna in delavna. Resna in dobrohotna. Prežeta z materinsko ljubeznijo do svojega poklica.«*⁴

Sodelovala je pri božičnicah, ki jih je organizirala Elizabetina konferenca. Zbrala je sredstva, da so bili revni učenci obdarovani z obleko, obutvijo in živili. 22. decembra 1934 je bilo tako obdarovano 150 učencev.⁵

Iz obdobja druge svetovne vojne je znan dogodek, povezan z njo. Na kresni večer leta 1941 so novovaški fantje na križišču pri štirni zakurili kres. Ko je kres že lepo gorel, je pridiral na konju italijanski oficir. Začel je kričati. Udaril je novomašnika Jožeta Cukaleta z bičem po hrbtu. K oficirju je nato stopila Petkovškova. Oficirju je v italijanščini pojasnila, da je to slovenski običaj na kresni večer. Oficir ni več vpil, a je ukazal ogenj pogasiti.⁶

Med drugo svetovno vojno si je prizadevala dobiti potrebna sredstva za pogostitev otrok ob svetem prvem obhajilu, kar ji je leta 1943 in 1944 tudi lepo uspelo.

Med njenim vodenjem šole je bil pouk zelo otežen. Že 7. julija 1942 je italijanska vojaška uprava zasedla šolo in jo do 4. oktobra spremenila v vojaško bolnico. Nato so šoli odstopili polovico stavbe. 16. oktobra 1943 je šolo zasedla nemška okupacijska vojska, pouk je moral potekati v drugih stavbah na Vrhniki. V poročilu o stanju šolskega vrta leta 1942/43 je Petkovškova zapisala: *»Ker so jeseni l. 1942 vojaki ruvali iz drevesnice drevesa in jih kurili, so se vsa še ostala odstranila. Na novo se ni sadilo ničesar, ker je na šolskem vrtu postavljen »bunkar« in ima vojaštvo prost dostop na vrt. Tudi vrtnice, ki*

*so krasile šolski vrt, so uničene. Vrtnice plezalke v šolskem parku so prav tako uničene, ker se je vozilo s težkimi vozovi čez gredice.«*⁷

Od 15. maja 1945 je upraviteljstvo šole prevzel Franc Pavletič. Na 8. redni seji učiteljskega sveta, 30. maja 1945, se ji je zahvalil za vodenje šole. Poudaril je, da je *»šolo vodila z vnemo, bila točna in natančna«*. Na sklepni seji, 27. junija 1945, je učiteljica Petra Petrovčič opozorila, da Petkovškova na Vrhniki poučuje 25 let *»kot najboljša, delavna in požrtvovalna učiteljica in tovarišica«*. Vsi navzoči so ji za ta jubilej čestitali.⁸

V šolskem letu 1948/49 je v vseh višjih razredih sedemletke učila slovenščino. Bila je tudi članica izpitne komisije za nižji tečajni izpit.

Po drugi svetovni vojni je na obrtnonadaljevalni šoli poučevala slovenščino po 6 ur na teden in bila razredničarka prvega razreda. Šola se je nato preimenovala v Šolo za učence v gospodarstvu raznih strok. Leta 1949 je Petkovškova tam poučevala v 1. in 3. razredu slovenščino in higieno.⁹ Istega leta se je tudi upokojila.

Leta 1921 je postala članica Slomškove družbe, od 1926 pa Udruženja jugoslovanskega učiteljstva. Bila je članica Društva učiteljic.

Od 24. januarja 1930 do 25. maja 1932 je bila članica Prosvetnega društva, društva Sokol od 6. februarja 1931, odbornica Elizabetine konference od 1929, članica Rdečega križa od 1934, Jadranske straže od 1934, podružnice Cirilmetodove družbe od 1933 in Branibora od 1935.¹⁰

V jubilejni publikaciji, ki je izšla ob 30-letnici postavitve šolskega poslopja 1934, je objavila članek Zgodovina vrhniške šole. V njem je opisala začetke šole na Vrhniki in prizadevanja za postavitve novega šolskega poslopja. Zapisala je, da je Vrhnika dobila *»novo,*

moderno, vsem predpisom ustrezajoče šolsko poslopje, in kaj čuda, da je šel po deželi glas, da nobena občina nima enakega.¹¹

Obiskovala je naslednje tečaje: v Šentjurju na kmetijsko-gospodinski šoli med 6. in 31. avgustom 1934, Uvodni in metodični tečaj za učiteljice gospodinjkonadaljevalnih šol na zavodu Vesna v Mariboru med 5. in 17. avgustom 1935 in Tečaj za prirojanje v Ljubljani med 5. in 17. julijem 1937.

Na prvem tečaju, ki ga je organizirala banska uprava, so udeleženke poleg kuhanja opravljale tudi praktične vaje iz vseh panog kmetijstva in vsa praktična opravila, ki jih mora poučevati voditeljica na gospodinjkonadaljevalnih šolah.¹²

Drugi tečaj je priredil odbor učiteljic gospodinjkonadaljevalnih šol. Obsegal je predavanja iz življenja na vasi, kmetske psihologije, pedagogike in kulture, narodopisja, socialnega skrbstva, zdravstva, nege otrok in bolnikov, narodnega gospodarstva, metodike in organizacije gospodinjkonadaljevalnih šol.¹³

Tretji tečaj je prav tako priredil odbor učiteljic gospodinjkonadaljevalnih šol. Bil je na Tehnični srednji šoli v Ljubljani pod vodstvom strokovne učiteljice Marije Hübl. Snov na tečaju je bila uporabna za ljudske, gospodinjkonadaljevalne in obrtnonadaljevalne šole (oddelek za šivanje).¹⁴

Poučevala je na kmetijsko-gospodinskem tečaju na Vrhniki med 5. novembrom 1929 in 30. januarjem 1930.

Umrla je 16. marca 1982. Pokopana je na Vrhniki.

Opombe:

- 1 Petkovšek, Ančka, 100 let Nove vasi. Nova vas – Vrhnika, 2005, str. 31–32.
- 2 Zgodovinski arhiv Ljubljana (v nadaljevanju ZAL), Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniki, VRH 48, Osebna popisnica, škatla 5.
- 3 ZAL, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniki, VRH 48, Zapisniki sej učiteljskega zbora 1935–1937, škatla 1.
- 4 ZAL, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniki, VRH 48, Ocenjevalni list, škatla 4.
- 5 ZAL, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniki, VRH 48, Kronika osemrazredne osnovne šole na Vrhniki. Šolsko leto 1934/35, V. knjiga, škatla 1.
- 6 Petkovšek, Ančka, 100 let Nove vasi. Nova vas – Vrhnika, 2005, str. 11–12.
- 7 Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka. Mapa osnovne šole Janeza Mraka na Vrhniki. Poročilo o stanju in oskrbovanju šol. vrta in zemljišča v šol. letu 1942/43.
- 8 ZAL, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniki, VRH 48, Zapisniki sej učiteljskega sveta 1945–1950, škatla 2.
- 9 ZAL, Šola za učence v gospodarstvu raznih strok. Konferenca, 8. septembra 1949.
- 10 ZAL, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniki, VRH 48, Ocenjevalni list, škatla 4.
- 11 Tridesetletni jubilej državne narodne šole na Vrhniki 1904–1934. Zgodovina trga in šole. Vrhnika 1934, str. 8.
- 12 Učiteljski počitniški tečaji. Učiteljski tovariš (v nadaljevanju UT) 1933/34, (28. 6.), št. 45, str. 2.
- 13 Tečaji za učitelje kmetsko in gospodinjkonadaljevalnih šol. UT 1934/35, (20. 6.), št. 45, str. 3.
- 14 Tečaj za prirojanje. UT 1936/37, (17. 6.), št. 44, str. 3.